

Datum
2021-06-01

Diarienummer
Dnr Af-2021/0019 2849

Ert datum
2021-03-08

Ert diarienummer
S2020-09765

Socialdepartementet
Socialförsäkringsenheten
Fredsgatan 8
103 33 Stockholm

Remissyttrande: Äldre har aldrig varit yngre – Allt fler kan och vill arbeta längre (SOU 2020:69)

Sammanfattning

Arbetsförmedlingen tillstyrker samtliga förslag.

Myndigheten har dock vissa synpunkter på det underlag som ligger till grund för förslagen och ser ett fortsatt utredningsbehov vad gäller vissa frågor.

Arbetsförmedlingen anser att ett större fokus på de arbetslösa som är äldre vore önskvärd och kan vara väl så viktig för att uppfylla de mål som framhålls i utredningen.

Arbetsförmedlingen saknar också ett mer utförligt resonemang om hur ålder är en faktor som särskilt bör beaktas när det kommer till kontinuerlig kompetensutveckling genom hela arbetslivet.

Arbetsförmedlingen saknar vidare en djupare diskussion om de målkonflikter som finns mellan olika politikområden, exempelvis varför utbildningsutbudet inte redan har anpassats bättre till arbetsmarknadens och arbetstagarnas behov och efterfrågan.

Arbetsförmedlingen anser dessutom att det arbetsmarknadspolitiska regelverket bör anpassas till höjningen av åldersgränsen för garantipension 2023 och riktålderns införande 2026. Det behöver utredas hur åldersgränserna i det arbetsmarknadspolitiska regelverket bör justeras och hur det påverkas av förändringarna 2023 och 2026.

Arbetsförmedlingen bedömer slutligen att en fast funktion för främjande av ett längre arbetsliv gör sig bäst i en politisk miljö, åtminstone inledningsvis.

Allmänna synpunkter

Utredningen beskriver i avgränsningarna att man har valt att fokusera på hur arbetslivet kan förlängas för de seniorer som är i arbetslivet och att återgång i arbete för de som är arbetslösa inte ligger i fokus.

Arbetsförmedlingen anser dock att det i sammanhanget vore önskvärt att fokusera på samtliga äldre som kan och vill arbeta, det vill säga både de sysselsatta och de arbetslösa. Att minska arbetslösheten bland äldre skulle bidra till en minskad försörjningsbörda, ökad sysselsättning och inte minst till en långsiktig finansiering av välfärdstjänsterna. Förutom arbete mot ålderism och åldersdiskriminering behöver man, för att få fler äldre att återgå i arbete, analysera vilka särskilda behov denna grupp av arbetssökande har. Analysen skulle även kunna kompletteras med en beräkning av de samhällsekonomiska vinsterna av att få arbetslösa personer över 55 år som kan och vill arbeta i sysselsättning.

6. Överväganden, bedömningar och förslag

6.3.1 Kontinuerlig kompetensutveckling genom hela arbetslivet är ett gemensamt ansvar för staten och arbetsmarknadens parter

Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget och delar uppfattningen att en nationell strategi för kompetensutveckling behövs och att ett livslångt lärande för kompetensutveckling genom hela arbetslivet är ett gemensamt ansvar för både staten och arbetsmarknadens parter.

Utredningen menar att ålder är en faktor som särskilt måste beaktas när det kommer till en kontinuerlig kompetensutvecklingen.

Arbetsförmedlingen saknar dock ett djupare resonemang om på vilket sätt detta ska göras. Det är viktigt att äldres möjligheter till kompetensutveckling är på samma villkor och inom samma områden som för övriga åldersgrupper. För att möjliggöra äldres kompetensutveckling krävs ett flexibelt utbildningssystem och möjlighet till studiefinansiering högre upp i åldrarna i takt med att den förväntade levnadslängden ökar. Att knyta åldersgränser i studiestödsystemet till riktåldern för pension som utredningen föreslår i avsnitt 6.3.2. tillstyrks därmed av Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingen vill även lyfta att det är av vikt att verka för att öka antalet bransch- och yrkesvalideringar för att kunna åstadkomma en kontinuerlig kompetensutveckling.

6.3.3 Utbudet av kurser behöver i större utsträckning anpassas till efterfrågan

Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget om att kurser i större utsträckning behöver anpassas till såväl arbetsmarknadens som arbetstagarnas efterfrågan och behov.

Arbetsförmedlingen saknar dock ett djupare resonemang om de målkonflikter i arbetsmarknads- och utbildningspolitiken som gör att utbudet av kurser inte redan har anpassats bättre till efterfrågan. En tydlig politisk styrning som förhåller sig till målkonflikter både inom och mellan politikområden är en förutsättning för en tydlig och genomförbar styrning. Utredningen lyfter i viss mån på andra ställen i betänkandet fram behovet av en större samordning mellan utbildnings- arbetsmarknads- och socialpolitiken, men detta är ett område som skulle behöva fördjupas ytterligare.

6.4.1 Pensionsrelaterade åldersgränser bör höjas samordnat

Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget om att pensionsrelaterade åldersgränser, däribland den för arbetslöshetsersättning, bör höjas och att det ska göras samordnat. Arbetsförmedlingen vill i detta sammanhang ge följande rekommendationer kopplade till arbetsmarknaden.

Åldersgränserna i det arbetsmarknadspolitiska regelverket bör höjas för att möjliggöra arbete längre upp i åldrarna och det bör ske samordnat med höjningar av andra pensionsrelaterade åldersgränser.¹ Det bör vara möjligt att ta del av arbetsmarknadspolitiska program och insatser fram till uttag av garantipension. Arbetsförmedlingen anser att de arbetsmarknadspolitiska programmen i verksförordningen² bör knytas till höjningen av åldern för garantipension år 2023 och till riktåldern år 2026 som då kommer att styra när individen tidigast har rätt till garantipension. För personer med nedsatt arbetsförmåga kan det vara motiverat med program och insatser även för längre tid.

De arbetsmarknadspolitiska förordningarna har idag olika åldersgränser. I de fall en åldersgräns inte finns angiven är myndighetens nuvarande praxis att stöd inte ges till de som har fyllt 65 år eftersom personen i fråga närmar sig pension och att stödet således inte är arbetsmarknadspolitiskt motiverat eller att man efter 65 års ålder inte längre anses som arbetslös i rättslig mening. I vissa fall kan det dock vara motiverat att ge stöd och insatser längre upp i åldrarna. Exempelvis ges det idag lönebidrag upp till 68 års ålder (LAS-åldern).³

Det är viktigt att arbetslösa i äldre ålderskategorier får stöd och möjlighet att återgå till arbete även efter 65 års ålder när den förväntade levnadslängden ökar, både för individens framtida pensionsnivå och för att finansiera välfärden. Arbetsförmedlingen har tidigare efterlyst en

¹ Det har även påtalats i tidigare remissyttrande från Arbetsförmedlingen. Se Remissyttrande Konsekvenser av justerade åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem (Dnr Af-2021/0019 0983)

² Arbetsmarknadspolitiska program som regleras i 9 § förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten

³ Arbetsförmedlingen (2021): *Beslut om särskilda insatser och program efter 65 år som har en dokumenterad nedsatt arbetsförmåga*. Arbetsförmedlingens interna instruktioner AFII2/2011 (Dnr: Af-2020/0065 5086)

utredning som klarlägger hur de pensionsrelaterade åldersgränserna i respektive arbetsmarknadsförordning bör justeras samt hur åldersgränshöjningen 2023 och riktålderns införande 2026 påverkar dessa.⁴ Regler om åldersgränser bör definieras utifrån respektive program och insats. Det behöver förtydligas vilka personer som får ta del av åtgärderna och när dessa möjligheter upphör. Det är viktigt i synnerhet då det även efter ovan nämnda höjningar av åldersgränser fortsatt kommer finnas möjlighet att under vissa förutsättningar få garantipension vid 65 års ålder.

6.5.1 Arbetet för ett längre arbetsliv behöver en långsiktig organisatorisk lösning i form av en fast funktion

Arbetsförmedlingen tillstyrker att en fast funktion för främjande av ett längre arbetsliv införs. Myndigheten ser positivt på att arbetsmarknadens parter får ett stort inflytande i dessa sakfrågor eftersom uppgiften inte kan lösas av enbart politiken och berörda myndigheter. Därtill är det bra att det sker i samverkan med berörda myndigheter, däribland Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingen anser att en fast funktion för främjande av ett längre arbetsliv företrädesvis bör ligga i en politisk miljö, åtminstone inledningsvis. Ett råd under regeringen skulle skapa bäst förutsättningar för att samla olika intressen och fortsätta diskussionen om lösningar och åtgärder som kan gynna såväl arbetsgivares och arbetstagares behov som samhällsekonomiska intressen. Ett sådant råd skulle också skapa bäst förutsättningar för hantering av målkonflikter och en politisk inriktning som kan omvandlas till tydliga styrsignaler till myndigheterna. Troligtvis skulle en sådan lösning även skapa bäst förutsättningar för att engagera och involvera arbetsmarknadens parter. Övriga förslag på organisationer och deras engagemang lämpar sig sannolikt mer i ett senare skede då mer konkreta åtgärder beslutats. I det fall en befintlig myndighet ska få ett utökat uppdrag anser Arbetsförmedlingen, liksom utredningen, att Pensionsmyndigheten borde vara bäst lämpad.

⁴ Remissyttrande Konsekvenser av justerade åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem (Dnr Af-2021/0019 0983)

Datum
2021-06-01

Diarienummer
Dnr Af-2021/0019 2849

På Arbetsförmedlingens vägnar

Maria Mindhammar

Henrik Björk

Beslut i ärendet har fattats av generaldirektören Maria Mindhammar. Ärendet har föredragits av utredaren Henrik Björk, enheten Arbetsmarknad. I den slutliga handläggningen av ärendet har även direktören för Analysavdelningen Annika Sundén, chefen för enheten Arbetsmarknad Anders Ljungberg samt sektionschefen Jens Sandahl deltagit. Beslutet fastställs digitalt i diariet och saknar därför namnunderskrifter.